

УДК [277.4+279.13/.15](477.85)«1944/1985»

Боднар В. В.,
здобувач кафедри культурології, релігієзнавства
та теології філософсько-теологічного факультету,
Чернівецький національний університет ім. Юрія
Федьковича (Україна, Чернівці), skiff24@ukr.net

ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕЛІГІЙНОГО ЖИТТЯ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ЦЕРКОВ (ЄХБ, АСД ТА ХВЄП) В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ РАДЯНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ АТЕЇЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА (1944–1985 РР.)

Висвітлюються прийоми руйнування радянською владою євангельських церков (євангельських християн-баптистів, адвентистів сьомого дня, християн віри євангельської (п'ятидесятників)) на Буковині та боротьба вірян за їх збереження.

Ключові слова: євангельські християни-баптисти, адвентисти сьомого дня, християни віри євангельської (п'ятидесятники), радянська влада.

Необхідність вивчення специфіки функціонування релігійних організацій в динаміці історичних трансформацій визначається характерними особливостями і проблемами діяльності релігійних організацій у конфесійному просторі сучасної України. Для їх глибшого розуміння та подальшого визначення складних причин і коренів минулого потрібно з'ясувати специфіку регіональної діяльності релігійних віровчень. До таких регіонів належить і Буковина. Сьогодні церковні інституції краю, долаючи наслідки радянського антирелігійного тиску, активно інтегруються в національний духовно-культурний простір та стали на шлях дієвого пошуку нових духовно-організаційних форм виховання підростаючого покоління, вирішення проблем консолідації українського соціуму в рамках сучасних подій.

Проблема збереження етноконфесійної ідентичності церковно-релігійного життя Чернівецької області в умовах радянської влади попри всю динамічність сучасної української релігієзнавчої думки все ще належить до маловивчених. На це є низка суб'єктивних і об'єктивних причин. Зрозуміло, що у радянський період не могли бути написані узагальнюючі монографії з історії Української Церкви. Якщо і були такі видання, то вони носили заідеологізований характер. Майже у кожному виданні радянські дослідники наголошували на антидержавній ролі «протестантських сект» у країні.

На Буковині видано декілька книг з історії євангельського руху у зазначений період. Тут активно поширювали видання М. Жукалюка «Крізь бурі, шторми, лихоліття». У них автор детально описав репресії органів влади над членами цієї церкви. Його перу належить також «Історія Церкви християн Адвентистів сьомого дня в Україні» [1; 2]. Цікава робота Д. Чернописького «Життя віруючих на Буковині 1914–1994» [5], у якій подано нарис з історії братства Євангельських християн-баптистів на Буковині впродовж сімдесяти років.

Серед віруючих Свідків Єгови у краї поширювалося видання «Сторожова башта» – невеликий російськомовний журнал, який містив статті на теми морального виховання людини у контексті догматичних принципів єговізму.

Великий масив інформації про тогочасні події міститься в архівних матеріалах Чернівецького обласного державного архіву (ЧОДА). Це різнопланові структурні джерела, які висвітлюють передусім політику центральних органів радянської влади щодо протестантських організацій області і дають можливість простежити ступінь втручання радянської влади у релігійні справи

конфесій, безправність народних мас перед тоталітарним режимом, окреслити механізми репресивної політики влади та процесу ліквідації церков на Буковині, координаційної політики партії у цьому руслі. На основі цих та інших даних ставимо за завдання поглибити знання про діяльність протестантських організацій на Буковині з метою використання матеріалу для написання осучасненого підручника з курсу «Релігієзнавство» та інших видань.

Отже протестантські течії набули розповсюдження на Буковині на початку ХХ століття, оскільки легко сприймалися завдяки простоті та доступності богослужінь для пересічних людей. Найбільшою за кількістю прихильників серед них була Церква Євангельських християн-баптистів.

У післявоєнний період на Буковині було зареєстровано 46 общин ЄХБ. Їх обслуговували 45 пресвітерів, серед яких вирізнявся Зенон Голик із с. Вікно. Як здібний організатор, він мав вплив на всю область. При ньому постійно зростала кількість общин. ЄХБ активно боролися за повернення молитовних будинків, конфіскованих у них владою з її приходом у край, так як віряни не могли змиритися з тим, що їм ніде молитися, а їх нерухоме майно використовується владою під спортзали, клуби, магазини тощо [6, арк. 122].

З метою повернення своїх церков, керівники та активісти ЄХБ придумували різні форми протесту, які змушували владу рахуватись із віруючими. Так, 6–7 травня 1956 р. у Чернівцях баптисти сміливо вивісили лозунг «Христос помер» і провели зібрання, на яке прийшло близько 200 осіб молоді [6, арк. 87].

Різноманітні форми громадсько-публічної діяльності радянської влади, закриття храмів традиційних церков призводили до збільшення протестантських громад [4, с. 9]. Станом на 13 серпня 1958 р. громади ЄХБ у Чернівецькій області налічували в 11 районах 4300 віруючих. Збільшилась кількість проповідників. Якщо в 1954 р. один проповідник припадав на 16–17 осіб, то 1958 р. – на 11–12 вірних.

Традиційною для діяльності баптистів була їх активна церковна позиція. Зокрема, 7 жовтня 1966 р. ЄХБ Буковини готувалися до Всесоюзного з'їзду церков. Віруючі на зборах обговорювали питання з'їзду й підготували делегатам наказ, який засвідчував про їх розуміння значення баптизму у поширенні віри, організації структур, ролі української мови у вивченні Святого Письма. Додамо, що на Всесоюзний з'їзд ЄХБ, відповідно до квоти від Чернівецької області, обрано 94 делегати, а Івано-Франківської – лише 9, позаяк ЄХБ там не були поширеними.

Після проведеного з'їзду партійні чиновники за завдання райкомів партії почали проводити з віруючими збори, читати лекції про внутрішню і зовнішню політику КПРС, суворіше карати місцевих активістів ЄХБ. Проте в таких диспутах доволі часто члени ЄХБ перемагали лекторів, що викликало лише насмішки з боку віруючих [5, с. 17–31]. На місцях намагались ізолювати активістів Ради церков. З ними проводилась індивідуальна робота та застосовувався адміністративний тиск. Незабаром учасники Ради церков ЄХБ почали арештовувати і судити [7, арк. 33, 35].

Постійно з обласного центру в райони надсилалися інформаційні листи з вимогою придушення баптистської

діяльності окремих робітників серед трудових колективів. У 1972 р. по області пройшла серія відмов щодо надання права реєстрації віруючим. Аналізуючи кількість адміністративних стягнень на представників протестантських організацій краю, можна зробити висновок, що найбільше серед них карали віруючих ЄХБ, оскільки їх громади були найчисельнішими та найактивнішими в місіонерській діяльності. Так, у 1973 р. в Кельменецькому районі з 19 справ 10 припадало на членів ЄХБ, у Новоселицькому – з 28 справ половина, у Хотинському – з 17 випадків оштрафовано 12 осіб ЄХБ [10, арк. 113, 117].

Відмова віруючим ЄХБ від реєстрації, суворі адміністративні заходи контролю за діяльністю спонукала людей до пошуку нових будинків, де б можна було збиратися без контролю влади, тобто нелегально. Також влада суворо контролювала підбір кандидатів на посади старших пресвітерів ЄХБ [10, арк. 92–93].

З метою морального очорнення баптизму апарат уповноваженого області намагався використати трагічні випадки з особистого життя віруючих, (наприклад убивства, крадіжки, інші правопорушення). На початку 80–х рр. XX ст. починалася нова хвиля вимог щодо повернення відібраних у баптистів будинків, які тепер звучали вимогливіше, гостріше і з осудом радянської влади. А з посиленням атеїстичного виховання баптисти, крім активної діяльності з повернення культових споруд, почали також критикувати радянську владу за впровадження нових громадянських обрядів.

Не бажаючи користися радянській владі, серед баптистів кінця 70–х років XX ст. продовжували діяти групи т.зв. «розкольників», які не погоджувались із курсом ВР ЄХБ, зокрема Братським повідомленням Президії ВР ЄХБ від 5 грудня 1977 р. щодо оцінки керівництвом ВР ЄХБ святкування 60–річчя СРСР. На Буковині викликало різке невдоволення привітання на адресу влади [13, арк. 90].

Рада церков ЄХБ почала підпільно передрукувати деякі книги, що вийшли за кордоном. Автора однієї з таких, виданої у друкарні «Християнин» (органі РЦ ЄХБ) під назвою «Чи існує загробне життя», П. І. Рагозіна працівники КДБ характеризували як спеціаліста з «ідеологічних диверсій в країнах соціалізму» [13, арк. 90]. Так звані баптисти–«розкольники» вимагали від влади дозволу на реєстрацію. З цією метою провели у Москві перед будівлею ЦК КПРС масове зібрання.

Підсумовуючи етап переслідування радянською владою Євангельських християн–баптистів, відзначимо їх як одних із найбільш переслідуваних і репресованих у 1944–1985 рр. Проте, незважаючи на важкі умови діяльності, ЄХБ не тільки зберегли свої структури, а навпаки, відродились і створили нові.

Серед усіх протестантських деномінацій ЄХБ була однією з найрозгалуженіших і міцних організацій, які не піддавались радянській владі на тотальне знищення. Релігійні переконання, віра в Бога, дух, який загартовувався у повсякденній боротьбі за право молитися, створили з баптистів одну з найсильніших структур протестантизму на Буковині, яку не в силі була побороти радянська влада.

Друге місце серед євангельських церков за чисельністю та активністю в релігійному житті краю займали адвентистські. У Чернівецькій області вони виникли у 1911 р. і відтоді невпинно зростали. У міжвоєнний період XX ст. постійно переслідувались румунською владою, а в післявоєнний – радянською, тому в одинадцяти районах області функціонувало лише 20 общин АСД кількістю 1850 осіб, діяльність яких забезпечували 20 пресвітерів.

Базовою общиною АСД в області вважалася Чернівецька громада (вул. Заньковецької, 8), заснована в 1924 р. У 1948 р. адвентисти перереєструвалися й налічували 155 осіб, їхня кількість постійно збільшувалася. Радянська влада з метою ескалації конфлікту на релігійній основі молитовний будинок у 1952 р. конфіскувала і передала мешканцям під житлові приміщення. Юридичні перешкоди й гоніння не зупиняли адвентистів і вони продовжували місіонерську діяльність. Завдяки цьому в 1955 р. до лав громади прийнято 111 нових членів, у 1956 р. – 78 [6, арк. 156].

Сильною стороною АСД було вміння працювати з церковними кадрами. Так, найвідомішим пресвітером АСД в області був М. Л. Вовк, який, на відміну від пресвітера ЄХБ З. Голика, з владою обходився незалежно і на «екстремістські» дії своїх підопічних не реагував, – зауважував уповноважений Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР по Чернівецькій області [6, арк. 177]. У 1957 р. «реєструвалися» збори адвентистів на окремих квартирах, де вивчали пісні, вірші та Біблію. Владі це не подобалося, адже вона втрачала контроль над їх діяльністю [6, арк. 179]. Пресвітери Л. І. Белінський і М. Л. Вовк наприкінці 1959 р. створили нелегальний керівний центр АСД «Комітет», за посередництвом якого намагалися вивести з–під контролю радянської влади усі общини АСД в області й відверто закликали людей не підпорядковуватися державним органам. Найбільш поширеною формою переслідування віруючих АСД, крім зняття з реєстрації, були штрафи. Так, у 1960 р. оштрафували в розмірі 10 крб. у Довгопіллі – 6 осіб, Дихтинці – 4, Киселицях – 3, Плоскій – 3, та ін. Водночас продовжувалися привселюдні судилища над членами АСД.

Ці та інші негативні явища спонукали членів АСД не реєструватися і переходити у підпілля. Частина адвентистів перейшли до структур адвентистів–«реформістів», яких налічувалося у Чернівецькій області 8 груп у 8 селах (180 членів та 15 осіб активу).

До Чернівецької общини АСД, як однієї з найчисельнішої в Україні, для обміну досвідом роботи постійно навідувалися пресвітери з Молдавії [9, арк. 37–38]. Спілкування з братами по вірі з інших регіонів та країн породжувало в частини АСД Буковини впевненість у необхідності активізації і продовження боротьби з владою.

Уповноважений Ради у справах релігійних культів при Раді Міністрів СРСР по Чернівецькій області, як інструмент тиску, вимагав обкладати податком пресвітерів, відшукувати ситуації для адміністративних стягнень тощо. Проте залажування не досягли своєї мети, і пресвітери ще більше озлоблювались проти влади.

Основний наголос у своїй роботі адвентисти робили на молодь. На початку 70–х років секретар Чернівецької общини АСД Андрійчук придбав друкарську машинку, на якій друкував різні заяви на адресу влади, літературу, видання Єлени Уайт. Друкарські засоби зберігалися у багатьох віруючих, і оперативники КДБ намагалися їх встановити, ідентифікувати та вилучити [9, арк. 182]. Наступу атеїстичних сил адвентисти протиставили масові моління і заявили, що будуть і надалі так продовжувати, бо це не суперечить їх «Божому наміру». Влада намагалася їх компрометувати, але безуспішно.

У цьому ж руслі апарат уповноваженого, КДБ намагалися вербувати іноземних туристів, які б погодилися за відповідну платню після повернення до країни громадянства виступити з осудом емігрантських

настроїв радянських адвентистів. Саме так виконав завдання віце-президент Всесвітньої генеральної асамблеї АСД Лоне, який під впливом лояльних до радянської влади керівників громад АСД виступив із закликами про дотримання законодавства про культу, а після виїзду з СРСР опублікував позитивну статтю про свободу совісті в СРСР і зокрема в Чернівецькій області [12, арк. 1–5].

Варто згадати, що з 15 січня по 23 березня 1979 р. у Ташкенті проходив судовий процес над лідером «Всесоюзної Церкви Вірних і Вільних АСД» В. А. Шелковим і трьома його співробітниками. Це був четвертий процес над лідером АСД, який відмучився у радянських тюрмах і концтаборах за християнські переконання 23 роки. 83-літнього старця суд засудив до п'ятилітнього ув'язнення суворого режиму, де він загинув як мученик.

На Буковині адвентисти були обізнані щодо процесу над В. А. Шелковим з нелегальних брошур під назвою «Відкритий лист №11», які розповсюджувалися краєм [3, с. 23–27]. За кілька років у адвентистському середовищі Буковини визріла група із 400 осіб шелковського напрямку. Найбільше їх з'явилося у Хотинському районі, всього 275 осіб. Група вимагала відновити добре ім'я В. А. Шелкова, засудити репресії проти віруючих, припинити проти них підслуховування, перлюстрацію, дискримінацію у сфері праці, освіти тощо.

Адвентисти сьомого дня користувалися матеріальною і дипломатичною підтримкою одновірців із західних країн. Особливістю служіння АСД і зростання їх кадрів було уміння працювати з дітьми, захоплювати їх різними формами релігійної діяльності, а також взаємоповага і підтримка віруючих в особистому житті. У цей час у країні рад починався період перебудови М. Горбачова, і багато різних питань щодо заборони діяльності АСД відпадали самі по собі. Початковий етап горбачовської гласності та демократизації багато в чому сприяв критиці адвентистами радянської політичної і релігійної системи, не боячись при цьому репресій.

Як і інші протестантські течії, п'ятидесятники не були традиційними для Буковини, а заявили про себе на території області у 30-х роках ХХ ст. під впливом місіонерів з Румунії [4, с. 15–16]. В області діяли течії воронаєвського напрямку, а також незначна кількість п'ятидесятників-сіоністів, які намагалися з'єднати догмати християнства та іудаїзму [12, арк. 24].

У 1945 р. уповноважені Ради у справах релігійних культів домоглися входження Християн віри євангельської (п'ятидесятників) до складу Євангельських християн-баптистів, оскільки їх віровчення є спорідненими. Таке об'єднання полегшувало радянській владі здійснювати контроль за двома напрямками протестантської релігії. Однак не всі члени ХВСП поставились позитивно до об'єднання. Учасники, які не сприйняли укрупнення, почали збиратися нелегально, пророкували падіння Радянського Союзу. Про ХВСП у владних характеристиках говорилося, що вони «крайне реакційного спрямування, не захищають батьківщину у збройних силах СРСР, не беруть участі у громадському житті і не ресструються».

За активну діяльність у місіонерській справі ХВСП, розвитку ідеї та спробі цілеспрямованого розриву п'ятидесятників з СХБ влада почала карати ув'язненням найбільш «радикальних» членів. Активнішої форми набирало негласне спостереження за активістами релігійних громад. Зокрема, проводились спостереження за

«нелегальними» зборами представників ХВСП. Незважаючи на сильний терор, п'ятидесятники продовжували відстоювати свої права. Віруючі чинили спроби повернути незаконно націоналізоване майно, зверталися із заявами про повернення конфіскованих молитовних будинків, проте їхні дії і наміри рішуче припинялися.

Станом справ навколо п'ятидесятників цікавилися делегації із зарубіжжя. Так, у період з 3 по 7 липня 1973 р. в Чернівцях перебували туристи із закордонної місії духовного центру ХВСП (США) Андрій Давидюк, його син Джордж і дочка Розалія, зять Іван Попович і друзі по поїзді – Павло Кисленко, Семен Степан. На зустріч з ними приїхало багато п'ятидесятників, але прорадянські налаштований старший пресвітер, щоб уникнути активізації антирадянських настроїв у громаді та небажаних наслідків для себе, поспішив закрити збори [8, арк. 6].

У вісімдесятих роках апарат уповноваженого Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР по Чернівецькій області вирішив з'ясувати достовірні статистичні дані стосовно кількості груп ХВСП. Для цього розроблено «пам'ятку по перевірці», у якій передбачено необхідність з'ясування відповідей на такі питання: хто стоїть на чолі громади, де проходять моління, чи зареєстрований молитовний будинок, організовано спостереження чи за конфесією, факти «пособництва» віруючим з боку невіруючих і, нарешті, чи слухались ці питання на засіданнях адміністративних органів.

Критична межа гонінь стосовно ХВСП спостерігалась на початку 80-х рр., коли арешти, тиск та інші методи боротьби розгорнулися з новою силою (у 1982 р. з громади ХВСП с. Дубівка (74 чол.) засудили ще двох активістів). Переслідування віруючих села сприяли зародженню еміграційних настроїв. Віруючі почали писати до Верховної Ради СРСР прохання дозволити їм виїхати до однієї з капіталістичних країн, де не забороняють молитися. Поява емігрантських настроїв неабияк злякала радянську владу, яка не могла дозволити собі такого сорому на світовій арені. Адже ніхто не може втікати з країни «свободи, рівності і соціальної справедливості» [11, арк. 225–229].

Влада намагалася розробити методику протистояння емігрантським намірам, серед яких наголошували на таких основних моментах: встановлювати джерела розповсюдження настроїв, організаторів, уникати фактів утисків, щоб не допускати створення у середовищі ХВСП образу мучеників за віру, готувати окремих віруючих до публічного осудження, закріпити за ними агітаторів-агентів, проводити контрпропагандистські заходи [11, арк. 265–266].

Отже, Християни віри євангельської (п'ятидесятники) у радянський період були однією з активних протестантських конфесій, які створювали для радянської влади відчутні проблеми і не давали можливості реалізувати програму партії з викорінення релігійності, як пережитку капіталістичного суспільства серед населення соціалістичної держави.

Підсумовуючи відзначаємо, що спільною рисою євангельських течій на Буковині була їхня поява у міжвоєнний період ХХ ст., куди їх принесли з собою буковинські військовополонені, повертаючись додому після Першої світової війни. Всі вони проголошували свою ортодоксальність від Христових часів, а догматику вибудовували на Старому і Новому Завітах Біблії і майже ідентично трактували Євангеліє, тому й називаються євангельськими. За радянських часів представники

евангельських церков сміливо обороняли Боже Слово, за що викликали насібешквалкритики і переслідувань. Репресуючи представників євангелізму, владні чиновники називали їх «сектантами». Віруючих штрафували, привселюдно судили, здійснювали несанкціоновані обшуки, звільняли з роботи, принижували у школі дітей тощо. Буковинські євангелісти, як ні одна конфесія, захищали маєстат віруючої людини. У християнському дусі виховували дітей, захищали їхню гідність і честь. Сміливо критикували стан свободи совісті в СРСР, внутрішню і зовнішню політику держави. Каральні органи змушені були перед лицем світової громадськості лібералізувати деякі свої дії, усвідомлюючи, що в'язницями віруючих не залакати, адже вони і там пропагуватимуть християнські ідеї. Однак довголітня атеїстична практика по вихованню молодого покоління не приносила для влади потрібних результатів. Кадри втомилися займатися справою, яку абсолютно не сприймав український народ. Атеїстична робота поступово згасала, зводилася до формалізму, який уже ніхто не в силі був виправити. В кінцевому підсумку атеїстичне виховання зазнало краху, а у свідомості старшого покоління антирелігійна діяльність і переслідування, з яскраво вираженим цинізмом і духовним запустінням, залишилися як жахливий спогад про тоталітарну радянську державу.

Список використаних джерел

1. Жукалюк Н. История Церкви христиан Адвентистов седьмого дня в Украине [Текст] / Н. Жукалюк, В. Любашенко. – К.: Джерело життя, 2003. – 320 с.
2. Жукалюк М. Криз' бурі, шторми, лихоліття [Текст] / М. Жукалюк. – К.: Джерело життя, 2009. – 544 с.
3. Открытое письмо №11 «Госатеистический суд над служителями и членами Всесоюзной церкви верных и свободных Адвентистов седьмого дня». – В-во «Верный свидетель», 1980. – 28 с.
4. Лешан В. И. Лики христианского сектанства // В. И. Лешан. – К.: Издательство политической литературы, 1968. – 208 с.
5. Чернописский Д. С. Жизнь віруючих Буковини 1914–1994 // Д. С. Чернописский. – Рівне: Християнський благодійний видавничий фонд, 1995. – 128 с.
6. Державний архів Чернівецької області. – Ф.1. – Оп.2. – Спр.2467. Докладные, записки, информационные доклады уполномоченных Советов по делам религиозных культов и по делам православной церкви в Черновицкой области о проделанной работе, 20.05.1956–20.11.1956. – 193 арк.
7. Там само. – Ф.623. – Оп.2. – Спр.4. Заявления и жалобы религиозных общин, священнослужителей и переписка по ним, 03.01.1945–25.12.1945. – 37 арк.
8. Там само. – Спр.216. Постановления и решения Совета по делам русской православной церкви при Совете Министров СССР и областного совета народных депутатов по вопросам работы Уполномоченного Совета и деятельности церкви и духовенства, 30.06.1967–15.12.1967. – 15 арк.
9. Там само. – Спр.233. Документы о деятельности церкви и духовенств области (приказы, информации, сведения и др.), 07.02.1969–12.01.1970. – 401 арк.
10. Там само. – Спр.255. Документы о деятельности церкви и духовенств области (информации, справки, сведения), 25.01.1973–21.01.1974. – 286 арк.
11. Там само. – Спр.282. Документы о деятельности церкви и духовенства области (информации, справки и др.), 06.01.1978–26.12.1978. – 286 арк.
12. Там само. – Спр.319. Справка о результатах проверки выполнения решения Совета от 28 декабря 1977 г. «О работе аппарата уполномоченного Совета по делам религий при Совете Министров УССР по Черновицкой области с иностранными религиозными делегациями, духовенством и мерах по усилению борьбы с зарубежной религиозной пропагандой», 26.08.1982. – 5 арк.
13. Там само. – Спр.322. Информации и справки о деятельности церкви и духовенства области, о состоянии по наблюдению законодательства о религиозных культах, 17.01.1983–19.03.1984. – 181 арк.

References

1. Zhukaljuk N. Istorija Cerkvi hristian Adventistov sed'mogo dnja v Ukraine [Tekst] / N. Zhukaljuk, V. Ljubashhenko. – K.: Dzherelo zhyttja, 2003. – 320 s.
2. Zhukaljuk M. Kriz' buri, shtormy, lyholittja [Tekst] / M. Zhukaljuk. – K.: Dzherelo zhyttja, 2009. – 544 s.
3. Otkrytoe pis'mo №11 «Gosateisticheskij sud nad sluzhiteljami i chlenami Vsesojuznoj cerkvi vernyh i svobodnyh Adventistov sed'mogo dnja». – V-vo «Vernyj sviditel'», 1980. – 28 s.
4. Leshan V. I. Liki hristianskogo sektantstva // V. I. Leshan. – K.: Izdatel'stvo politicheskoy literatury, 1968. – 208 s.
5. Chornopys'kyj D. S. Zhyttja virujuchyh Bukovyny 1914–1994 // D. S. Chornopys'kyj. – Rivne: Hrystyjans'kyj blagodijnij vydavnychyj fond, 1995. – 128 s.
6. Derzhavnyj arhiv Chernivec'koi oblasti. – F.1. – Op.2. – Spr.2467. Dokladnye, zapiski, informacionnye doklady upolnomochennyh Sovetov po delam religioznyh kul'tov i po delam pravoslavnoj cerkvi v Chernovickoj oblasti o prodelannoj rabote, 20.05.1956–20.11.1956. – 193 ark.
7. Tam samo. – F.623. – Op.2. – Spr.4. Zajavlenija i zhaloby religioznyh obshhin, svjashhenosluzhitelej i perepiska po nim, 03.01.1945–25.12.1945. – 37 ark.
8. Tam samo. – Spr.216. Postanovlenija i reshenija Soveta po delam russkoj pravoslavnoj cerkvi pri Sovete Ministrov SSSR i oblastnogo soveta narodnyh deputatov po voprosam raboty Upolnomochennogo Soveta i dejatel'nosti cerkvi i duhovenstva, 30.06.1967–15.12.1967. – 15 ark.
9. Tam samo. – Spr.233. Dokumenty o dejatel'nosti cerkvi i duhovenstv oblasti (prikazy, informacii, svedenija i dr.), 07.02.1969–12.01.1970. – 401 ark.
10. Tam samo. – Spr.255. Dokumenty o dejatel'nosti cerkvi i duhovenstv oblasti (informacii, spravki, svedenija), 25.01.1973–21.01.1974. – 286 ark.
11. Tam samo. – Spr.282. Dokumenty o dejatel'nosti cerkvi i duhovenstva oblasti (informacii, spravki i dr.), 06.01.1978–26.12.1978. – 286 ark.
12. Tam samo. – Spr.319. Spravka o rezul'tatah proverki vypolnenija reshenija Soveta ot 28 dekabrja 1977 g. «O rabote apparata upolnomochennogo Soveta po delam religij pri Sovete Ministrov USSR po Chernovickoj oblasti s inostrannymi religioznymi delegacijami, duhovenstvom i merah po usileniju bor'by s zarubezhnoj religioznoj propagandoj», 26.08.1982. – 5 ark.
13. Tam samo. – Spr.322. Informacii i spravki o dejatel'nosti cerkvi i duhovenstva oblasti, o sostojanii po sobljudeniju zakonodatel'stva o religioznyh kul'tah, 17.01.1983–19.03.1984. – 181 ark.

Bodnar V. B., the candidate for a degree of the academic department of cultural studies, religious studies and theology of philosophical and theological faculty of Chernivtsi National University named after Yuriy Fed'kovych (Ukraine, Chernivtsi), skiff24@ukr.net

Transformation of the religious life of evangelical churches (EChB, SDA, EChP) in the Chernivtsi region in the conditions of Soviet policy atheisation society (1944–1985)

In the article it is outlined the methods of destroying of the Soviet regime evangelical churches (Evangelical Christians–Baptists, Seventh Day Adventists, Evangelical Christians (Pentecostals)) in Bukovina and believers fight for their safety.

Keywords: Evangelical Christians–Baptists, Seventh–day Adventists Christians of Evangelical Faith (Pentecostals), the Soviet authorities.

Bodnar V. B., соискатель кафедры культурологии, религиоведения и теологии философско–теологического факультета, Черновицкий национальный университет им. Юрия Федьковича (Украина, Черновцы), skiff24@ukr.net

Трансформації релігійної життя євангельських церков (ЕХБ, АСД і ХВЕП) в Черновицькій області в умовах совєтської політики атеїзації общества (1944–1985 гг.)

Освещаются приемы разрушения советской властью евангельских церквей (евангельские христиане–баптисты, адвентисты седьмого дня, христиане веры евангельской (пятидесятники)) на Буковине и борьба верующих за их сохранение.

Ключевые слова: евангельские христиане–баптисты, адвентисты седьмого дня, христиане веры евангельской (пятидесятники), советская власть.

* * *